

HARMONIKANSOITON TASOSUORITUSUUDISTUS

Liisa Erkinheimo

**Pedagoginen opinnäytetyö
Toukokuu 2009**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä Erkinheimo, Liisa	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö (5 op)	
	Sivumäärä 21	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Harmonikansoiton tasosuoritusuudistus		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja Hannula, Kaija		
Toimeksiantaja		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Suomen musiikkioppilaitosten liiton uudet tasosuoritusvaatimukset tulivat koekäyttöön luku- vuonna 2004–2005. Tasosuorituksilla tarkoitetaan musiikkiopistossa etenemisen tasoja, joista ennen käytettiin nimitystä kurssitutkinto. Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia, miten tasosuo- ritusuudistus toteutettiin harmonikan osalta ja miten se onnistui. Empiirisenä aineistona käytettiin harmonikansoiton opettajien haastatteluja heidän kokemuksistaan.</p> <p>Musiikkioppilaitosten tasosuoritusvaatimusten päivittäminen on tehnyt tutkinnoista ajanmukai- sempia ja monipuolisempia. Uusissa vaatimuksissa on lisätty ryhmäsoittoa, vapaata säestystä ja improvisointia. Ensimmäistä kertaa vapaalle säestykselle on myös tehty omat soitinkohtaiset vaa- timukset. Uudet vaatimukset korostavat esiintymisen roolia ja tasosuoritus on mahdollista tehdä myös konsertin muodossa. Harmonikan tasosuorituksia on kokonaisuudessaan helpotettu. Har- monikansoittajien tutkinnot ovat aikaisemmin olleet vaikeampia kuin monien muiden instrument- tien, koska sillä on pyritty todistamaan harmonikan sopivuutta taidemusiikkiin.</p> <p>Monet haastatellut opettajat ovat olleet tyytyväisiä uudistukseen. Uudet vaatimukset ovat hel- potaneet ja selkiyttäneet heidän työtään ja tehneet siitä mielenkiintoisempaa. Kun ohjelmisto on va- paammin valittavissa kuin ennen, tasosuorituksista tulee enemmän oppilaiden itsensä näköisiä ja persoonallisempia. Tasosuoritusuudistus tuo muutoksia myös musiikkipedagogien työhön. Nyky- ään musiikkipedagogit tarvitsevat aikaisempaa enemmän luovaa oman osaamisen käyttöä ja jous- tavuutta. Monipuolinen ohjelmisto haastaa opettajia sovittamaan ja säveltämään enemmän. Soi- tonopettajilta vaaditaan nyt monipuolisempia taitoja kuin aikaisemmin, mikä olisi otettava huomi- oon myös heidän koulutuksessaan. Musiikkipedagogien improvisoinnin, vapaan säestyksen ja ryhmäopetuksen koulutusta täytyisi lisätä. Uusien taitojen hankkimista olisi tuettava nykyistä enemmän oppilaitosten järjestämin täydennyskoulutuksin.</p>		
Avainsanat arviointi, harmonikka, improvisointi, kamarimusiikki, musiikkioppilaitokset		
Muut tiedot Liitteet: Haastattelukysymykset, harmonikansoiton tasosuoritusvaatimukset 2005		

Author Liisa Erkinheimo	Type of Publication Diploma project (5 ECTS credits)	
Pages 21	Language Finnish	
Confidential ☐ Until _____		
Title Revision of level requirements in accordion playing		
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor Kaija Hannula		
Assigned by		
Abstract <p>The new level requirements for Finnish music institutes were taken into test use in 2004–2005. Level requirements are used in music institutes to measure the students’ progress in their studies. The purpose of the thesis was to find out how the revision of level requirements in accordion playing was carried out and how it succeeded. The empirical material consists of interviews in which accordion teachers were asked about their experiences of the process.</p> <p>Revision of the level requirements has contributed to the modernity and the versatility of the examinations. The new requirements include more chamber music, free accompaniment and improvisation than the old ones. Free accompaniment was included in the requirements for the first time. The new requirements also put more emphasis on performing. It is even possible to use concerts as a form of taking an examination now. As a whole, the level requirements are now easier than before. In the past years, accordion examinations have been more difficult than those of other instruments. This was because for a long time, the aim was to prove that accordion is a suitable instrument for art music.</p> <p>Many of the interviewed teachers were satisfied with the reform. The new requirements have been of help to teachers, and they have made the teachers’ work more interesting. For example, when there is more freedom in choosing the repertoire, exams can be better adjusted to the student’s personality. The new level requirements have also brought changes to the music pedagogues’ work. In all, music pedagogues should be creative and flexible nowadays. The fact that repertoires can now be chosen more freely than before also gives the teachers a chance to arrange and compose music. As a result of these changes, the instrument teachers nowadays need a wider range of skills than before, and this should be taken into account in their education. Skills in improvisation, free accompaniment and group instruction should get more emphasis in the study programs of music pedagogues than today. There should be more chances for teachers to acquire these new skills. This could be arranged for example in the form of supplementary education.</p>		
Keywords accordion, evaluation, improvisation, chamber music, music institutes		
Miscellaneous Attachments: The questions of the interview, level requirements for accordion playing 2005		

Sisältö

1 JOHDANTO	2
2 ARVIOINTI MUSIIKKIOPPILAITOKSISSA	3
2.1 Tutkinnot arviointimenetelmänä	4
2.2 Itsearviointi ja portfolio	5
2.3 Arvosanat	5
3 KURSSITUTKINNOISTA TASOSUORITUKSIIN.....	6
3.1 Pedagogisen materiaalin ja soittimien kehitys	6
3.2 Siirtyminen kurssitutkinnoista tasosuoritukseen	7
4 KURSSITUTKINTO- JA TASOSUORITUSVAATIMUSTEN VERTAILUA	9
4.1 Perustaso 1	10
4.2 Perustaso 2	11
4.3 Perustaso 3	11
4.4 Opistotason päättösuoritus	12
4.5 Koekäytössä olleet ja lopulliset vaatimukset	13
4.6 Vapaan säestyksen vaatimukset	13
5 OPETTAJIEN KOKEMUKSIA TASOSUORITUSUUDISTUKSESTA.....	14
6 POHDINTA.....	16
LÄHTEET	19
LIITTEET	20
Liite 1: Haastattelukysymykset.....	20
Liite 2: Harmonikansoiton tasosuoritusvaatimukset.....	21

1 JOHDANTO

Musiikkiopiston tasosuoritusten tavoitteena on kannustaa oppilasta ja antaa tilaisuuksia osoittaa instrumentin hallintaa, tekniikkaa ja musiikillista ilmaisua. Jokainen musiikkioppilaitos tekee oman opetussuunnitelmansa, joka perustuu opetushallituksen laatimiin valtakunnallisiin opetussuunnitelman perusteisiin. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet sisältävät muun muassa kurssien suorittamista ja arviointia koskevat ohjeet. Opetussuunnitelmaan voidaan sisällyttää myös oppilaitoksen omat soitinkohtaiset tasosuoritusvaatimukset, jotka perustuvat valtakunnallisiin vaatimuksiin (Räyhäntausta, Kari & Pesonen 2005, 15).

Suomen musiikkioppilaitosten liitto on valtakunnallinen yhteistyö- ja edunvalvontaelin sekä tiedottaja, joka huolehtii opetuksen kehittämisestä ja alan kansainvälisistä yhteyksistä (Räyhäntausta, Kari & Pesonen 2005, 13). Suomen musiikkioppilaitosten liiton uudet tasosuoritusvaatimukset tulivat koekäyttöön lukuvuonna 2004–2005. Musiikkiopistoissa etenemisen tasoja kutsutaan nyt tasosuorituksiksi, ennen ne olivat kurssitutkintoja. (Mts. 12,13.) Sanaa tutkinto käytetään edelleen yleisesti puheessa, ja monet musiikkioppilaitoksetkin käyttävät sitä opetussuunnitelmissaan. Tässä työssä tavoitteenani on tutkia, miten tasosuoritusuudistus on toteutettu ja miten se on onnistunut harmonikansoiton opetuksessa. Kirjallisen aineiston lisäksi käytän harmonikansoiton opettajien haastatteluja, joissa olen kysellyt heidän kokemuksiaan uudistuksesta. Pyrin myös selvittämään, miksi vaatimukset on tehty sellaisiksi kuin ne nyt ovat.

Musiikkioppilaitosten tasosuoritusvaatimusten päivittämisen jälkeen tutkinnot ovat ajanmukaistuneet ja monipuolistuneet. Uusissa vaatimuksissa on pyritty lisäämään yhteissoiton, vapaan säestyksen ja improvisoinnin osuutta. Vapaalle säestykselle on myös tehty omat soitinkohtaiset vaatimuksensa. Tasosuoritus on mahdollista tehdä myös konsertin muodossa. Tärkein tavoite Suomen musiikkioppilaitosten liiton uusissa tasosuoritusvaatimuksissa on soittoinnostuksen herättäminen ja hyvän musiikkisuhteen ylläpitäminen (Harmonikka. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005). Uudet sisällöt antavat enemmän vapautta ohjelmiston valinnassa.

Keskustelun aiheena on ollut jo pitkään tutkintojärjestelmästä luopuminen. Kuitenkin tutkintojärjestelmä parantaa motivaatiota ja tuo opiskeluun tavoitteellisuutta, ja tasosuoritusten kautta voidaan seurata opiskelijan edistymistä. Tutkinto voi olla kannust väline, joka aktivoi, motivoi, erottelee ja kontrolloi oppilaan toimintaa. Se on kuin

välitappi, jonka kautta edetään laajempiin kokonaisuuksiin. Tutkintojen avulla voidaan myös verrata eri oppilaitoksien ja opettajien työn tuloksia toisiinsa. (Lehtonen 2004, 125, 126.)

Musiikkioppilaitoksia on kritisoitu siitä, että ne tähtäävät liikaa ammattimaisuuteen, mikä on johtanut ammattimuusikkojen ylituotantoon ja yksipuoliseen klassiseen musiikkiin suuntautumiseen. Musiikin opetuksessa ei tulevaisuudessa enää pitäisi keskittyä vain opetuksen ammattimaisuuteen ja suorittamiseen, vaan parempi olisi nähdä musiikki myös mielekkäänä, terapeuttisena ja mielenterveyttä edistävänä vapaa-ajan toimintana (Lehtonen 2004, 134).

Tasosuoritusuudistuksen takia soitonopettajilta vaaditaan monipuolisempia taitoja kuin aikaisemmin, mikä olisi otettava huomioon myös heidän koulutuksessaan. Harmonikansoiton opetuksen, ohjelmiston ja soittimien kehitys on johtanut siihen, että nuorten harmonikansoittajien taso nousee koko ajan. Tuovilan (2003, 250) mukaan opettajalta vaadittavien uusien taitojen hankkimista olisi tuettava nykyistä enemmän oppilaitosten järjestämin täydennyskoulutuksin sekä huomioimalla uusien taitojen tarve opettajankoulutuksessa. (Mts. 250.) Ajankohtaista olisi kehittää monimuotoisia tutkintoja. Oppilailla täytyisi olla mahdollisuus päästä samalle tasolle eri reittejä käyttäen. Tärkeää olisi, että oppilaitoksissa olisi omaleimaiset opetussuunnitelmat, jotka kuvastaisivat opettajien henkilökohtaista kompetenssia. (Lehtonen 2004, 139.)

2 ARVIOINTI MUSIIKKIOPPILAITOKSISSA

Arvioinnin tarkoituksena on tukea oppijan itsetuntemusta ja itseluottamusta. Itsetuntemusta kehittää sellainen arviointijärjestelmä, joka ilmaisee oppijalle selkeästi tavoitteet, rohkaisee omien tavoitteiden asettamiseen, oman edistymisen arviointiin sekä antaa täsmällistä, yksilöllistä ja välitöntä palautetta. Itseluottamus ja -arvostus vahvistuvat onnistumiskokemuksista, ja siksi tehtävien on oltava sopivan haastavia. Palautteen tulee olla realistista, ja sen täytyy suuntautua suoritukseen eikä oppijan persoonaan. (Anttila & Juvonen 2002, 150.) Oppilaiden oppimistuloksia seuraamalla opettaja saa tietoa siitä, miten hänen opetuksensa vaikuttaa ja miten sitä täytyisi kehittää. Tieto oppilaan edistymisestä auttaa myös vanhempia lapsensa tukemisessa. (Anttila & Juvonen 2002, 152.)

Uusien harmonikansoiton tasosuoritusvaatimuksien mukaan arvioinnin tavoitteena on antaa oppilaalle eväitä jatkoon sekä auttaa tavoitteiden asettamisessa ja niiden saavuttamisessa. (Harmonikka. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005). Arvioinnin kautta saadaan tietoa oppilaan edistymisestä ja opettajan työn onnistumisesta. Oppilaiden täytyisi voida kokea arviointi oikeudenmukaiseksi. Tärkeää on, että oppija tietää arvioinnin perusteet ja pystyy tarvittaessa tarkistamaan arviointiprosessin (Anttila & Juvonen 2002, 162).

2.1 Tutkinnot arviointimenetelmänä

Musiikinopetuksen arvioinnin tärkein tehtävä nykyisen käsityksen mukaan on tukea oppimista (Anttila & Juvonen 2002, 152). Anttilan ja Juvosen (2002, 151) mukaan tutkinnot (nykyiset tasosuoritukset) mittaavat oppilaan osaamista kapea-alaisesti. Arviointiin vaikuttaa lautakunnan kokoonpano, heidän mielipiteensä ja esitettävät teokset. Pelkän soittotaidon tai virheettömän suorituksen lisäksi soitonopiskelijan täytyisi kehittää musiikillista minäkäsitystään, itseluottamusta soittajana sekä asenteita soittamista ja musiikkia kohtaan. (Anttila & Juvonen 2002, 151.) Jos musiikkioppilaitoksissa arvioidaan vain konsertinomaisilla tutkinnoilla, korostuu vain esiintyvien taiteilijoiden kouluttaminen (Mts. 153). Tutkinto on vain yksi tilanne, jossa keskittyminen ja onnistuminen vaikuttavat paljon. Uuden käytännön mukaan opettajalla on mahdollisuus antaa palautetta lautakunnalle. Näin oppilaan edistymisestä pitkällä aikavälillä saadaan entistä realistisempi käsitys. Lautakunta antaa oppilaalle aina suullisen palautteen, mutta se voidaan antaa kirjallisenakin. Kirjallinen palaute on toimiva varsinkin jos oppilaan huomio on vielä tutkinnon jälkeen kiinnittynyt soittosuoritukseen, jolloin palautetta ei pysty hyvin vastaanottamaan. Kirjallisesta arvioinnista sen voi katsoa myöhemmin, ja se on myös muiden nähtävissä. Kirjallinen palaute vaatii lautakunnalta enemmän työtä, mutta mielestäni lyhytkin kooste on hyödyllinen. Tutkinnoissa saa lisäksi palautetta muiltakin kuin omalta opettajalta, ja oppilas voi saada siitä uusia näkökulmia soittoonsa.

Tasosuoritusilanteen ilmapiiri vaikuttaa oppilaan onnistumiseen. Liika virallisuus lisää jännitystä. Tärkeää olisi aikaansaada vapautunut ja rento ilmapiiri esiintymiseen. Konsertit voivat olla rennompia, mutta joillekin taas suuri yleisö voi tuntua pelottavalta. On hyvä, jos oppilas voi itse valita, millaisessa tilanteessa hän tasosuorituksen tekee. Tasosuoritusten lisäksi musiikkioppilaitoksissa tehdään myös vuositutkintoja, joita voidaan suorittaa esimerkiksi matinean yhteydessä.

2.2 Itsearviointi ja portfolio

Nykyisin vallalla olevan oppimiskäsityksen mukaan oppija on itse aktiivinen toimija, ja opettaja on enemmänkin oppimisen ohjaaja. Tämä vaikuttaa myös arviointiin ja siihen, että kouluissa ja oppilaitoksissa käytetään yhä enemmän itsearviointia. Tasosuoritusuudistuksen tuloksena arviointia pyritään kehittämään aikaisempaa enemmän itsearviointiin suuntaan (Räyhäntausta, Kari & Pesonen 2005, 15). Itsearviointi auttaa oppilasta kehittymään itsenäiseksi ja vastuulliseksi oppijaksi. Siinä oppilas arvioi esimerkiksi oppimistaan, opiskelutekniikkaansa tai motivaatiotaan. Itsearviointi voidaan toteuttaa vapaasti tai lomakkeella. Se käydään yhdessä opettajan kanssa läpi, jolloin opettaja voi omalla arvioinnillaan täydentää ja syventää oppilaan itsearviointia. (Anttila & Juvonen 2002, 157.) Itsearviointikeinona voidaan käyttää myös oppilaan kirjoittamaa oppimispäiväkirjaa. Itsearviointin kautta opettaja oppii tuntemaan oppilasta ja hänen oppimistapojaan, mutta myös oppilaan itsetuntemus paranee. Tunnilla itsearviointia voi toteuttaa kysymällä oppilaan omaa mielipidettä soistostaan, mikä aktivoi oppilasta ja auttaa asioiden sisäistämisessä.

Arvioinnissa voidaan käyttää myös portfolioa. Se voi olla kansio, johon oppilas kerää materiaalia oppimisestaan. Portfolio voi sisältää esimerkiksi opettajien, muiden oppilaiden tai oppilaan itsensä suorittamaa opiskelutavoitteiden, -prosessin ja -tulosten pohdintaa, äänitteitä, lehtileikkeitä tai todistuksia (Anttila & Juvonen 2002, 159). Sitä olisi hyvä koota koko opintojen ajan, jolloin oppilas tulee arvioineeksi kriittisesti opiskeluaan ja tunnistaa vahvoja ja heikkoja puoliaan. Portfolio ei ole vain arviointimenetelmä, vaan myös opiskeluväline, joka edistää koko oppimista, metakognitiivisia taitoja ja itseohjautuvuutta. (Mts. 160.) Soitonopiskelussa portfolioon voi laittaa esimerkiksi äänitteitä ja ohjelmistoluettelon.

2.3 Arvosanat

1- ja 2-tason suoritukset arvioidaan joko suoritetuiksi tai uusittaviksi. 2-tasolla voidaan vaihtoehtoisesti käyttää myös arvosanoja 1-5. Arvosanat ovat erinomainen 5, kiitettävä 4, hyvä 3, tyydyttävä 2 ja hyväksytty 1. Päätösuoritus eli 3-taso arvioidaan asteikolla 1-5 tai tarkemmalla pisteytyksellä 1-25. (Harmonikka. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005).

Numeerinen arviointi sopii parhaiten eksaktien tiedollisten oppisisältöjen omaksumisen arviointiin esimerkiksi musiikin teorian opiskelussa. Sanallinen arviointi taas soveltuu monimutkaisempien taitojen ja psyykkis-emotionaalisia ulottuvuuksia sisältävien oppimistulosten, kuten soittotaidon, työskentelytottumusten ja kokemusten arviointiin. Numeerista arviointia pidetään neutraalimpana. Kuitenkin sanallinen palaute antaa oppijalle enemmän sellaista tietoa, jonka pohjalta hän voi kehittää opiskeluaan. Sanallinen arviointi vaatii opettajalta enemmän kuin numeerinen, mutta se on hänelle myös kehittävämpää, koska hän joutuu arvioimaan opetustaan syvällisemmin. (Anttila & Juvonen 2002, 160, 161.) Numeerista arviointia olisi aina hyvä perustella siten että kerrotaan mitä soitossa oli hyvää ja mitä voisi kehittää. Tasosuorituksissa käytetään molempia, numeerista ja sanallista arviointia. Numeroarvioinnissa on se huono puoli, että se kertoo vain tietyn esityksen tason, mutta ei mitään oppimisprosessista eli miten siihen tasoon on päästy.

3 KURSSITUTKINNOISTA TASOSUORITUKSIIN

3.1 Pedagogisen materiaalin ja soittimien kehitys

Harmonikka on kehittynyt vuosien varrella teknisesti, mikä on laajentanut ja monipuolistanut sillä esitettävää ohjelmistoa. Melodiabassoharmonikat yleistyivät 1960-luvulla, mikä on lisännyt säveltäjien kiinnostusta soitinta kohtaan. Näin harmonikkamusiikille on tullut uusia kuuntelijoita myös musiikkipiireistä, jotka aikaisemmin eivät ole arvostaneet harmonikkaa (Marjamäki 1984, 63). Ennen melodiabassoharmonikkojen kehittämistä harmonikoissa oli standardibasso, jossa on vain yhden oktaavin ääniala. Lisäksi niissä on niin sanotut kytketyt bassot, joissa on valmiiksi duuri- molli-septimi- ja vähennetyt soinnut. Basson rooli standardibassoharmonikassa on yleensä ollut vain säestävä. Melodiabassoharmonikassa sen sijaan on monen oktaavin ääniala. Se on mahdollistanut alkuperäisteosten ja transkriptioiden, esimerkiksi klaveeri- ja cembaloteosten, esittämisen harmonikalla. (Väyrynen 1997, 10.)

1960-luvulla viihde- jazz- ja rockmusiikin nousu laski harmonikan suosiota. Siksi huomio suunnattiin enemmän harmonikan asemaan ja opetusmahdollisuuksiin. Lasse Pihlajamaan opistossa opiskelivat 1960-luvulla monet menestyneet nuoret harmonikansoittajat. Pihlajamaa kehitti ensimmäiset lapsille tarkoitetut harmonikat, jotka mahdollistivat soittoharrastuksen aloittamisen yhä nuorempina. Suomalaisten harmo-

nikansoittajien kansainvälinen kilpailumenestys lisäsi harmonikan suosiota lasten ja nuorten keskuudessa. (Kymäläinen 1994, 64.)

Yksi tärkeimpiä harmonikansoiton pedagogisen materiaalin tuottajia on ollut ruotsalainen Lars Holm (s. 1943), joka on tehnyt paljon kappaleita sekä soolo- ja kamarimusiikkisovituksia. Merkittävä suomalainen kokoelma on vuonna 1976 ilmestynyt Matti Rantasen ja Alpo Pohjan tekemä kaksiosainen Harmonikansoitto musiikkiopistoissa. Se sisältää 1/3 ja 2/3-tutkintoihin valmistavia kappaleita. (Väyrynen 1997, 13.)

Matti Rantasen yhteistyö säveltäjien kanssa tuotti 1970-luvulla suomalaisen harmonikkakirjallisuuden ensimmäiset sävellykset (Kymäläinen 1994, 64). Harmonikan keinovaroja alettiin hyödyntää rikkaammin ja löydettiin ilmaisullisesti uusia ulottuvuuksia ja harmonikalle tyypillisiä äänentuottamistapoja. Kuitenkin huolena on vielä nykyäänkin ohjelmiston kapea-alaisuus: miten yleisö kiinnostuu harmonikasta, kun sovitukset barokin ja romantiikan ajalta eivät ole kovin mielekkäitä, ja uusi musiikki kiinnostaa vain harvoja. Harmonikka oli 1970-luvulla uusine musiikkeineen outo kummajainen, jonka rooli selkeytyi vasta 1980-luvulla. (Kymäläinen 1994, 64, 66, 67.) Harmonikan soolo-ohjelmiston lisäksi kamarimusiikkiohjelmisto on laajentunut. Esimerkiksi barokkiajan sävellyksiä on sovitettu harmonikalle ja jollekin melodiasoittimelle. Harmonikkamusiikin suuret esteet ovat poistuneet kahdenkymmenen vuoden aikana, ja työ soittajien ja musiikin tason parantamiseksi jatkuu. (Mts. 72, 73.)

3.2 Siirtyminen kurssitutkinnoista tasosuorituksiin

Ennen tasosuoritusuudistusta musiikkiopistoissa etenemisen ”välietappeja” kutsuttiin ennen 1/3-, 2/3-, 3/3 ja I-kurssitutkinnoiksi. Musiikin perustasolla on 1- 2- ja 3-tasot, joista kolmas on päättösuoritus. Musiikkiopistotasolla tehdään nyt I-tutkinnon sijasta opistotason päättösuoritus. (Räyhäntausta, Kari & Pesonen 2005, 13).

Harmonikka tuli musiikkioppilaitosten oppiaineeksi 1970-luvun alussa. Sitä ennen harmonikansoittoa oli opetettu vain kahdessa Suomen musiikkiopistossa, Imatran musiikkiopistossa vuodesta 1954 ja Kainuun musiikkiopistossa vuodesta 1958. (Kymäläinen 1994, 64.) Veikko Ahvenaisen tekemät ensimmäiset kurssitutkintovaatimukset oli hyväksytty vuonna 1972. Tuolloin ei vielä ollut päteviä harmonikansoitonopettajia, joten tutkintovaatimusten mukaisten klassisten ja polyfonisten kappaleiden opettaminen ei kaikilta onnistunut. Siksi tutkintojen taso vaihteli 1970-luvulla eri opistojen vä-

lillä. Kymäläisen (2008) mukaan harmonikansoiton edelliset tasosuoritusvaatimukset oli tehnyt Matti Rantanen vuonna 1986, jolloin niitä kutsuttiin vielä kurssitutkintovaatimuksiksi. Harmonikka hyväksyttiin Sibelius-Akatemian oppiaineeksi vuonna 1977. 1980-luvulla harmonikansoitossa tehtiin paljon uudistuksia. Edelliset vaatimukset olivat kovemmat kuin monissa muissa soittimissa, koska tavoitteena oli saavuttaa soittimelle suosiota ja arvostusta taidemusiikissa. Ohjelmisto tutkinnoissa oli hyvin klassista. Perinteistä harmonikkamusiikkia ei tutkinnoissa paljon soitettu, vaikka sitä saatettiin soittaa muussa ohjelmistossa. Tekniikan kehittämiseksi soitettiin polkkia. Usein juuri virtuoosisuudesta johtuen harmonikkaa alettiin arvostaa enemmän taidemusiikissa. (Kymäläinen 2008.)

Musiikkioppilaitosten pakolliset kurssitutkintoputket ja niiden herättämät pelot, opintojen keskeyttämiset ja säästystaitojen puute alkoivat herättää keskustelua, joka koski kaikkia instrumentteja. Myös Harmonikansoiton Opettajat ry:ssä alettiin puhua kurssitutkintouudistuksen tarpeesta. Ohjelmistoluettelokin alkoi olla vanhanaikainen, koska uutta ohjelmistoa oli syntynyt paljon. Monet oppilaat keskeyttivät opintonsa ennen 3/3-tutkintoa. Suurella osalla oli syynä vaatimusten liian vaikea taso muihin soittimiin verrattuna ja aikamme musiikin pakollisuus. Opettajien mielestä oli väärin hankkia harmonikalle arvostusta enää 2000-luvulle tultaessa soitattamalla oppilailla teknisesti ja taiteellisesti liian vaikeaa, mutta arvostusta herättävää musiikkia. (Kymäläinen 2008.)

Harmonikansoiton Opettajat ry:stä koottiin työryhmä, johon kuuluivat Seppo Valkeajoki, Sirkka Kelopuro, Alpo Pohja, Ari-Matti Saira ja Helka Kymäläinen. Työryhmä laati pohjasuunnitelmaa tasosuoritusuudistukselle. Ehdotus lähetettiin Suomen Musiikkioppilaitosten liittoon, jossa muiden soittimien uudistustyöryhmät oli juuri koottu ja heidän työnsä vasta alkamassa. Kului toista vuotta ennen kuin asia otettiin käsitteelyyn. Tänä aikana Suomen musiikkiopistoissa tehtiin harmonikkatutkintoja hyvin erilaisilla tavoilla: osassa tehtiin vanhojen vaatimusten mukaan, osassa tutkintoja suoritettiin työryhmän ehdotuksen pohjalta, vaikkei sitä oltu vielä musiikkioppilaitosten liitossa hyväksytty. Suomen musiikkioppilaitosten liitossa haluttiin muuttaa suunnitelma joiltakin osin niin, että se sopii kaikille soittimille. Tästä seurasi se, että harmonikan vaatimukset ovat hieman epämääräisiä ja yleistäviä eikä niissä puhuta harmonikansoittajien kieltä. Muutamat harmonikkakulttuurille ominaiset termit korvattiin toisen soittimen kulttuurista tutuksi tulleilla nimityksillä, asteikkovaatimuksia yleistettiin ja vapaan säestyksen kadenssipohjaista säestystehtävää ehdotettiin jo perustasoon 1.

Tämä yhtenäistämisen prosessi herätti ihmettelyä harmonikansoiton opettajien keskuudessa. Esimerkiksi harmonikan vaatimukseen oli laitettu sana etydi, jopa musiikkiopistotasolle, vaikkei tuolle tasolle ole etydejä. Harmonikalle sävelletyssä musiikissa ei ole varsinaisia etydejä kuin muutama. Harmonikassa on käytetty pääosin pianolle kirjoitettuja etydejä, mutta ei enää perustasossa 3 tai musiikkiopistotasolla. Harmonikansoiton opettajat selittivät liitolle, että perustasojen 1 ja 2 suorituksissa voi olla etydi tai etydinomainen kappale, mutta perustasossa 3 ja sen jälkeen soitetaan virtuoosikappaleita. Liitossa oli kuitenkin muutettu kaikkiin harmonikan tasosuorituksiin sana virtuoosinen teos, mikä oli virhe. Harmonikansoitonopettajien suositus perustasoon 1 olisi ollut etydinomainen kappale. (Kymäläinen 2008.)

Kadenssisäestystä ei voida vaatia vielä perustasossa 1 harmonikassa, vaikka pianossa voisi, sillä monet oppilaat tekevät ensimmäisen tasosuorituksensa pienellä kolmirivisellä melodiabassoharmonikalla, jonka avulla säestyksen opettelu on liian vaikeaa. Ehdotuksessa ja lopullisissakin vaatimuksissa on joka perustasolta teosesimerkkiluetelo, joka määrittää kappaleiden minimivaikeusasteen. Oppilaan taitojen mukaan tasosuorituksessa voidaan soittaa myös ylempien tasojen ohjelmistoa. (Kymäläinen 2008.)

4 KURSSITUTKINTO- JA TASOSUORITUSVAATIMUSTEN VERTAILUA

Harmonikansoitonopettaja Helka Kymäläinen kertoo Plihtarin (2003, 21) artikkelissa, että harmonikansoittajien tutkinnot ovat aikaisemmin olleet vaikeampia kuin muiden instrumenttien, koska sillä on todistettu harmonikan sopivuutta taidemusiikkiin (Plihtari 2003, 21). Jokainen musiikkioppilaitos voi määrittellä itse omat tasosuoritusvaatimuksensa valtakunnallisten vaatimusten pohjalta. Kaikkien tasojen vaatimusten kappalevalinnoissa on nyt entistä enemmän vapautta, niitä ei ole enää niin tarkkaan määriteltä. Asteikkovaatimuksia ei enää ole tehty, mutta uusien vaatimusten liitteenä on esimerkki harmonikan asteikkosoitosta. Uusien tasosuoritusvaatimusten mukaan ohjelmistoa täytyisi olla kolminkertainen määrä tasosuorituksen ohjelmaan verrattuna. (Liite 2) Kappaleiden lisäksi tasosuorituksessa soitetaan asteikot ja prima vista. (Harmonikka. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005.) Oppilaille olisi hyvä kertoa, miksi asteikkoja ja muita harjoituksia soitetaan, ettei se tunnu turhauttavalla. Asteikkojen ja murtokolmisointujen soittaminen kehittää instrumentin hallintaa ja tek-

niikkaa sekä keskeisten musiikin rakennusainesten huomioimista ja hallintaa soitettavassa ohjelmistossa (Harmonikka. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005).

Vanhojen vaatimusten mukaan tutkinto edellytti hyväksytyksi tullakseen vähimmäisarvosanoja. Peruskurssitutkinnoissa ja I-tutkinnossa yleisarvosanan oli oltava tyydyttävä ja prima vistan arvosanan välttävä. Käytännöllisen valmiuden tutkinto voitiin suorittaa kurssitutkinnon yhteydessä tai erikseen. Arvosana annettiin erikseen asteikolla 1–5. (Harmonikansoiton kurssitutkintovaatimukset 1986.) Uusissa tasosuoritusvaatimuksissa ei ole vähimmäisarvosanoja, suoritukset joko hyväksytään tai hylätään.

4.1 Perustaso 1

Nykyisin ensimmäinen tasosuoritus tehdään usein nuorempana kuin aikaisemmin, ja siksi erityisesti näitä vaatimuksia on uudistettu (Plihtari 2003, 21). Vanhojen vaatimusten mukaan 1/3-tutkinnossa soitettiin neljä kappaletta. Ne olivat etydi, barokki- tai klassinen sävellys sekä kaksi erityylistä sävellystä. Asteikkoja soitettiin ennen kymmenen kahteen alennukseen ja korotukseen asti portato- ja legatokosketuksella. Lisäksi soitettiin ensimmäisen asteen murrettu kolmisointu ja kadenssi. Asteikkojen sormitukset ovat vapaat, mutta niissä on käytettävä kolmea keskiriviä. (Harmonikansoiton kurssitutkintovaatimukset 1986.)

Uusissa vaatimuksissa perustason 1 suorituksessa soitetaan kolme kappaletta entisen neljän sijasta, kaksi erityylistä pienimuotoista sävellystä, jotka ovat eri sävellajeissa, sekä virtuoosinen teos. Uusien vaatimusten mukaan ensimmäisessä tasosuorituksessa soitetaan asteikot vähiten etumerkkejä sisältävissä sävellajeissa. Asteikkoesimerkin mukaan soitetaan viisi asteikkoa molemmin käsin tai erikseen. Niistä vähintään yksi on joko luonnollinen tai harmoninen molliasteikko yhden oktaavin alueelta, loput ovat duureja. Asteikko sisältää myös I asteen murtokolmisoinnun. Tasosuorituksessa oppilas soittaa yhden duuri- ja yhden molliasteikon lautakunnan valinnan mukaan. (Harmonikka. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005.) Prima vistaa on helpotettu, ennen se soitettiin molemmilla käsillä. 1-tason prima vista on yksiääninen, yhdellä kädellä soitettava, g-avaimelle kirjoitettu tehtävä.

4.2 Perustaso 2

Vanhojen vaatimusten mukaan soitettiin 2/3-tutkinnossa etydi tai etydinomainen kappale, barokki- tai klassinen sävellys ja kaksi erityylistä kappaletta. Asteikoista soitettiin duurit ja mollit neljään ylennykseen ja alennukseen asti, ensimmäisen asteen murrettu kolmisointu ja kadenssi. Vaatimukseen kuului kaksi prima vista -tehtävää, polyfoninen ja homofoninen. (Harmonikansoiton kurssitutkintovaatimukset 1986.) Uusiin perustason 2 vaatimukseen kuuluu kolme erityylistä ja eri aikakautta edustavaa sävellystä sekä virtuoosinen teos. Asteikkoesimerkin mukaan soitetaan kuusi duuria ja niiden rinnakkaiset harmoniset mollit kahden oktaavin alueelta molemmilla käsillä. Lisäksi soitetaan I-asteen murrettu kolmisointu ja oktaaviasemassa soitettu I-IV-V7-I-sointulopuke. Uusissa vaatimuksissa on vain yksi, molemmilla käsillä soitettava perustason 1 vaikeusastetta oleva prima vista -tehtävä. Uutta perustasossa 2 on säästystehtävä, jossa oppilas säästää kolmella perussoinnulla reaalisointu- tai astemerkinnällä varustetusta nuotista. (Harmonikka. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005.)

4.3 Perustaso 3

Peruskurssissa 3/3 soitettiin polyfoninen tai barokkityylinen sävellys, pieni sarja, sonatiini tai muunnelmasarja, sävellys aikamme musiikkia ja virtuoosinen teos. Lisäksi suoritettiin käytännöllisen valmiuden tutkinto, johon kuului kaksi prima vista -tehtävää, homofoninen ja polyfoninen, ja kuulomuistiin perustuva säästystehtävä. Tutkintoon kuului paljetremolo-osuus, jos sitä ei kappaleissa esiintynyt. Asteikoista soitettiin duuri- ja harmoniset molliasteikot kaikissa sävellajeissa. Asteikkoihin kuului myös murrettu ensimmäisen asteen kolmisointu ja kadenssi. (Harmonikansoiton kurssitutkintovaatimukset 1986.)

Perustason 3 kappaleisiin kuuluu polyfoninen tai barokkityylinen sävellys, sarjamuotoinen tai variaatioteos ja virtuoosinen teos. Tasosuoritukseen suositellaan esitettäväksi aikamme musiikkia. Prima vista -tehtävä on kaksiääninen ja vastaa vaikeustasoltaan perustasoa 2. Lisäksi soitetaan homofoninen prima vista -tehtävä. Myös uusien vaatimusten mukaan paljetremolosta annetaan näyte, jos sitä ei ole kappaleissa. Asteikot soitetaan samoin kuin vanhoissakin vaatimuksissa, käyttäen eri artikulaatiotapoja. Kadenssit soitetaan oktaaviasemassa I-IV-V7-I. 3-tasolla soitetaan myös kromaattinen asteikko. Vanhoissa vaatimuksissa ei kromaattista asteikkoa ollut vielä 3/3-

tutkinnossa. Kaikissa perustason suorituksissa on suositeltavaa, että ohjelmistossa on yhteismusisointia. Oppilaalla on myös mahdollisuus improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen. (Harmonikka. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005.) Pakollinen kuulomuistiin perustuva säestystehtävä on jätetty uusista vaatimuksista pois perustasosta 3 ja musiikkiopistotasosta. Sarjamuotoisesta teoksesta olisi soitettava kaksi tai kolme osaa riippuen niiden pituuksista. Jos osat ovat esimerkiksi 1-sivuisia, soitetaan kolme osaa, joiden pituus on yhteensä 4–5 sivua.

Perustaso 3:n jälkeen voisi jo odottaa oppilaan pystyvän itsenäiseen soittotaidon ylläpitämiseen ja harjoittamiseen (Harmonikka. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005). Viimeistään 3-tasoa suorittaville olisi hyvä hankkia melodiabassoharmonikka, varsinkin jos oppilas aikoo ammattilaiseksi. Melodiabassoharmonikka tarjoaa rikkaammat mahdollisuudet tavalliseen harmonikkaan verrattuna, ja on suositeltavaa, että sellainen olisi käytössä jo alusta alkaen. Kaikki perustason suoritukset voi kuitenkin tehdä ilman melodiabassoa.

4.4 Opistotason päättösuoritus

Entiseen I-kurssin vaatimukseen kuului käytännöllisen valmiuden tutkinto, johon kuului asteikot, duurit ja harmoniset mollit kaikissa sävellajeissa kolmen oktaavin alueelta. Asteikot soitettiin eri artikulaatitavoilla: staccato-, portato- ja legatokosketuksella, sekä yksi oktaavi paljeartikulaationa. Kolmisointujen käännökset soitettiin paljetremolon kanssa. Prima vista -tehtäviä oli kaksi, homofoninen ja polyfoninen. Lisäksi soitettiin kuulomuistin varaisesti melodiaan ja sointumerkkeihin sidottu säestystehtävä.

Kappaleisiin kuului polyfoninen, vähintään 3-ääninen sävellys tai kaksi 2-äänistä inventiota, pieni sonaatti tai sarja tai nopea ja hidas osa jostakin sonaatista tai sarjasta. Lisäksi soitettiin barokkisävellys, aikamme sävellys tai kamarimusiikkisävellys sekä virtuoosikappale. (Harmonikansoiton kurssitutkintovaatimukset 1986.)

Uusien vaatimusten mukaan musiikkiopistotason päättösuorituksessa soitetaan yksi polyfoninen tai muu barokkityylinen sävellys, sarjamuotoinen sävellys ja virtuoosinen teos. Aikamme musiikki on myös suositeltavaa. Prima vista -tehtävät ja asteikot ovat samanlaiset kuin ennenkin. Lisäksi soitetaan kromaattinen asteikko. Vanhoissa vaatimuksissa ollutta paljeartikulaationa soitettavaa asteikkoa ei asteikkoesimerkin mukaan soiteta, mutta eri artikulaatitapoja käytetään. (Harmonikka. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005.)

4.5 Koekäytössä olleet ja lopulliset vaatimukset

Uusiin tasosuoritusvaatimukseen tehtiin lukuvuoden 2004–2005 koekäytön jälkeen joi-takin pieniä muutoksia. Lopullisissa vaatimuksissa on annettu esimerkki asteikkosoi-tosta, mutta oppilaitokset voivat tehdä siihen myös omat käytäntönsä. Koekäytössä olleisiin vaatimukseen oli vielä määritelty jokaisessa tasosuorituksessa soitettavien as-teikkojen lukumäärä. Asteikkoesimerkissä on asteikkojen lukumäärä perustasossa 1, muissa tasoissa on vain niiden sävellajit. Koekäytössä olleissa vaatimuksissa on mää-ritelty ajat, miten kauan tasosuorituksen ohjelma kestää. Perustasossa 3 on 15 minuutin mittainen konsertti, ja musiikkiopistotasolla 20 minuuttia. Lopullisista vaatimuk-sista nämä ajat on jätetty pois. Koekäytössä olleissa vaatimuksissa puhutaan vielä ety-distä tai etydiomaisesta kappaleesta, ja lopullisissa vaatimuksissa sanan tilalla on vir-tuoosinen teos. (Harmonikka. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005.)

4.6 Vapaan säestyksen vaatimukset

Harmonikka on oivallinen säestyssoitin. Viisirivisellä harmonikalla voidaan helposti transponoida kaikissa sävellajeissa. (Saira 2007, 2.) Vapaa säestys avartaa musiikillis-ta maailmankuvaa. Siinä päästään soveltamaan käytäntöön teoriassa opittuja asioita, kuten kadensseja. Myös improvisointi kuuluu vapaaseen säestykseen. Improvisoinnis-sa oppii vähentämään itsekritiikkiä ja heittäytymään tilanteen vietäväksi. Se aktivoi oppilasta, ja siinä oppii myös hyväksymään virheitään.

Vapaa säestys on uusi oppiaine musiikkiopistoissa, ja ensimmäistä kertaa sille on teh-ty omat tasosuoritusvaatimuksensa. Vapaassa säestyksessä yhdistetään luova ilmaisu muusikon perustaitojen hallintaan. Siinä käsitellään muun muassa improvisointia, sä-veltämistä ja kuulonvaraista musiikin tuottamista. Vapaassa säestyksessä musiikki kä-sitetään elävänä prosessina, jonka lopputulos on ainutkertainen. (Harmonikan vapaa säestys 2005.) Vapaa säestys on tyylien tuntemusta ja melodian tyylinmukaista säes-tämistä sointumerkeistä ilman kirjoitettua tekstuuria (Tenni & Varpama 2006, 6).

Harmonikan vapaan säestyksen vaatimuksissa suositellaan, että perustason 1 opettaja-na olisi oma soitonopettaja. Perustasosta 2 eteenpäin olisi oltava alaan perehtynyt opettaja. Vapaa säestys voi olla myös pääaine, jos oppilaitoksella on siihen resurssit. Säestyksen opettajan on myös kyettävä huolehtimaan harmonikan teknisten valmiuk-sien kehittymisestä. Pääaineista vapaan säestyksen opiskelua täytyy pystyä tukemaan

yhteismusisoinnilla ja huomioimalla musiikin perusteissa vapaan säestyksen erityistarpeet. Vapaan säestyksen suorituksissa käytetään samaa arvosana-asteikkoa kuin muissakin tasosuorituksissa. (Harmonikan vapaa säestys 2005.)

Vapaan säestyksen perustason 1 suoritus sisältyy harmonikansoiton perustasojen 1 ja 2 suoritukseen, sitä ei suoriteta erikseen. Vapaan säestyksen perustason 1 suoritukseen kuuluu kadenssisoitto ja säestystehtävä. 2-tason suoritukseen kuuluu kolmen kappaleen valmistettu ohjelmisto, prima vista -säestystehtävä sointumerkeistä ja soinnutustehtävä. Kappaleista yksi voi olla oma sävellys tai sovitus. Perustason 3 suorituksessa soitetaan viiden kappaleen ohjelmisto, prima vista, korvakuulotehtävä, soinnutustehtävä, transponointitehtävä ja vapaaehtoinen improvisointitehtävä. Musiikkiopistotason vapaan säestyksen suoritukseen kuuluu kymmenen kappaleen ohjelmisto, prima vista, transponointi, soinnutustehtävä, diatoninen kvinttikierro ja 12-tahtisen blues-rakenteen säestäminen, korvakuulotehtävä ja vapaaehtoinen improvisointitehtävä. Perustasot 1 ja 2 arvioidaan hyväksytyiksi tai uusittaviksi, perustaso 3 ja musiikkiopiston päättösuoritus arvioidaan asteikolla 1–25 tai uusittava. (Harmonikan vapaa säestys 2005.)

5 OPETTAJIEN KOKEMUKSIA TASOSUORITUSUUDISTUKSESTA

Olen haastatellut harmonikansoiton opettajia ja kysellyt heidän kokemuksiaan uusista tasosuoritusvaatimuksista. Sain vastaukset viideltä opettajalta, jotka työskentelevät musiikkiopistoissa eri puolilla Suomea. Kyselyssä halusin selvittää uusien vaatimusten vaikutusta opettajien työhön ja koulutukseen, sekä mitä tasosuoritusten ohjelmiston monipuolistuminen vaatii opettajalta. (Liite 1) Kysyin myös opettajien ajatuksia harmonikansoiton tulevaisuudesta.

Monet opettajat ovat olleet tyytyväisiä uudistukseen. Uudet vaatimukset ovat helpottaneet heidän työtään ja tehneet siitä mielenkiintoisempaa. Vaatimukset, tavoitteet ja esimerkkikappaleiden lista selkeyttävät opettajan työskentelyä. Ennen tutkinto-ohjelmisto oli tarkemmin määritelty, mutta nyt ohjelmiston voi valita vapaammin. Uusissa tasosuoritusvaatimuksissa huomioidaan oppilaan kyvyt ja kiinnostuksen kohteet paremmin. Uudet vaatimukset edellyttävät opettajalta kuitenkin monipuolisempia taitoja kuin ennen. Nyt tarvitaan aikaisempaa enemmän luovaa oman osaamisen käyttöä ja joustavuutta.

Haastatteluissa tuli esille, että opettajalta vaaditaan entistä enemmän kykyä irrottautua nuoteista improvisointiin ja säestykseen. Joidenkin opettajien mielestä sillä ei ole merkitystä, onko opettaja opiskellut vapaata säestystä musiikkiopistosta alkaen. Toiset taas ajattelevat, että on helpompaa, jos säestystä on harjoitellut koko ikänsä. Ongelmana on myös se, että harmonikan vapaa säestys on epämääräinen käsite. (Sähköpostivastaukset 2008.) Vapaan säestyksen oppikirjojakin on harmonikalle tehty vasta vähän. Uusi soittajasukupolvi harjoittelee nyt vapaata säestystä musiikkiopistosta alkaen, kun taas opettajat eivät välttämättä ole opiskelleet sitä musiikkiopistossa. Soittajien ja opettajien säestystaidot ja luova musisointi tulevat toivottavasti paranemaan tulevaisuudessa tasosuoritusuudistuksen ansiosta. Jotkut haastatteleistani opettajista ovat sitä mieltä, että kevyen ja klassisen musiikin hyvätasoinen opetus voitaisiin taata järjestämällä opettajille lyhytkursseja ja lisäkoulutusta. Joidenkin mielestä sitä ei voida taata mitenkään. Suuri merkitys on opettajan ominaisuuksilla. Vaikka opettaja olisi kuinka pätevä tai koulutettu, mutta ei ole kiinnostunut oppilaidensa etenemisestä, ei saada hyviä tuloksia aikaan. (Sähköpostivastaukset 2008.) Opettajan täytyy olla innostunut työstään, koska silloin myös oppilaat innostuvat helpommin. Monet opettajat ovat keskittyneet vain yhteen tyyliin, mutta he voisivat tehdä yhteistyötä ja yhdistää taitonsa.

Tulevaisuudessa soitonopetuksen nähdään muuttuvan monipuolisemmaksi ja eri tyylejä harrastetaan enemmän. Klassisen ja aikamme musiikin opiskelua pidetään edelleen tärkeänä, vaikka niiden kosketuspinta nuoriin pienenee. Taidemusiikin hallintaa perustellaan sillä, että se on yleissivistävää, ja on hyödyllistä hallita monia eri tyylejä. (Sähköpostivastaukset 2008.) Kevyen ja klassisen musiikin tyylien opiskelu täydentävät toisiaan. Monien tyylien hallitseminen antaa myös hyvän pohjan improvisoinnille. Lisäksi klassisen musiikin soitto kehittää tekniikkaa paremmin kuin kevyen musiikin soitto. Tulevaisuudessa länsimainen klassinen musiikki näyttäisi säilyttävän asemansa, mutta se marginalisoituu ja sen olemassaoloa joudutaan perustelemaan (Lehtonen 2004, 154).

Tasosuoritusten ohjelmisto soitetaan ulkoa. Haastateltujen opettajien mukaan ulkoa soittaminen on tärkeää siksi, että siinä pystyy keskittymään paremmin musiikkiin kuin nuotista soittaessa. Tulkinta paranee ja osaamisen taso on silloin korkeampi. Ulko-
muistista soittaminen on helpompaa, jos ulkoa oppimisen tekniikan omaksuu jo varhain. Jos ulkoa soitetaan säännöllisesti, se ei ole enää niin vaikeaa ja jännitys vähenee. (Sähköpostivastaukset 2008.)

Tulevaisuudessa yhteistunnit ja yhdessä soittaminen tulevat tärkeämmiksi, mutta hyvä taso olisi kuitenkin pyrittävä säilyttämään. Monet haastatelluista toivat esille, että ohjelmistoon pitäisi ottaa enemmän nuorison musiikkia, kuten poppia ja rockia, että innostus saadaan säilymään. Jokaiselle täytyisi löytyä mieleistä ohjelmistoa. Opettajan on myös osattava ottaa huomioon oppilaiden persoonalliset piirteet. (Sähköpostivastaukset 2008.) Oppikirjoihin tulisi sisällyttää monipuolisempaa ohjelmistoa, mikä haastaa myös opettajia sovittamaan ja säveltämään. Kun ohjelmisto on vapaammin valittavissa kuin ennen, tasosuorituksista tulee enemmän oppilaiden itsensä näköisiä ja persoonallisempia. Tämä puolestaan kannustaa heitä kehittymään persoonallisiksi muusikoiksi ja löytämään soitossa oman tyyliinsä. Jännityskin voi vähentyä, jos kappaleet ovat omaan tyyliin sopivia. Myös tasosuoritusten taso voi vaihdella eri oppilailla, koska esimerkkikappaleet määrittävät vain minimitason, ja ylärajaa ei ole.

Haastattelemani harmonikansoitonopettajat olivat sitä mieltä, että tulevaisuudessa joudutaan tekemään enemmän työtä harmonikan näkyvyyden ja harrastajamäärän eteen kuin ennen. Nykyään on entistä vaikeampi saada lapsia ja nuoria näin pitkäjänteiseen harrastukseen. Ihmisten sitoutuminen harrastuksiin vähenee, koska on niin paljon harrastuksia mistä valita. (Sähköpostivastaukset 2008.) Harmonikkojen laatu on parantunut ja soittimet ovat monipuolistuneet, mutta soitonopettajia huolestuttavat lasten harmonikkojen nousseet hinnat. Harmonikkaa joudutaan myös vaihtamaan isompaan, ja monet oppilaiden vanhemmat valitsevat mieluummin esimerkiksi pianon halvemman hinnan perusteella (Kymäläinen 1994, 53).

6 POHDINTA

Tasosuoritusvaatimusten päivittäminen on ollut tarpeellista, sillä tutkinnot ovat nyt ajanmukaisempia ja monipuolisempia kuin ennen. Vaatimukset antavat minimitason, jota voidaan vaikeuttaa oppilaan taitojen mukaan. Mielestäni on hyvä, jos tasosuorituksessa soitetaan vapaata säestystä. Vapaassa säestyksessä päästään irtautumaan nuottikuvasta ja käyttämään omaa luovuutta, mikä voi olla oppilaalle hyvinkin innostavaa. Myös kuulonvarainen soittaminen kehittää luovuutta ja voi auttaa kappaleitten ulkoa oppimisessa. Se voi rohkaista oppilasta tekemään myös omia sovituksia ja sävellyksiä. Itse en ole vapaata säestystä paljon musiikkiopistossa soittanut, mutta säestystaidoista on ollut hyötyä. Vapaan säestyksen ja improvisoinnin taitoja olen kehittä-

nyt muussa yhteydessä ja pääosin vasta musiikkiopisto-opintojen jälkeen. Musiikkipedagogien koulutuksessa vapaata säestystä opetetaan vain pianolla. Muihin soittimiin näitä oppeja täytyy soveltaa. Jos vapaata säestystä ja improvisointia ei ole kovin nuorena harrastanut, se voi opettajallekin olla vierasta ja vaikeaa. Improvisointikurssi täytyisi olla pakollinen opettajien koulutuksessa. Toivoisin, että musiikkipedagogien improvisoinnin ja vapaan säestyksen koulutusta lisätään, koska niitä taitoja vaaditaan työssä yhä enemmän. Musiikkipedagogien koulutuksessa olisi paremmin otettava huomioon musiikkioppilaitosten tasosuoritusuudistus ja kehittää koulutusta enemmän työelämän tarpeita vastaavaksi.

Kamarimusiikin osuus tulee tasosuorituksissa lisääntymään. Muutenkin yhteissoittoa lisätään tulevaisuudessa, koska opetusryhmät suurenevat. Ajallisesti ryhmäopetus on tehokasta, kun voidaan opettaa useampaa oppilasta samanaikaisesti. Ryhmäsoitto edistää sosiaalista kasvua, toisen huomioonottamista ja oman vuoron odottamista. Painetakin voi ryhmässä tulla, mutta toisaalta niitä voi juuri siellä oppia käsittelemään. Yhdessä soittaminen innostaa myös siksi, että se kuulostaa paremmalta kuin yksin soittaminen. Pienemmällä vaivalla saadaan nopeammin tuloksia aikaan. Lisäksi yhteissoitossa pääsee tutustumaan muihin harrastajiin ja voi saada uusia ystäviä. Opettaja voi myös kysellä oppilaiden toiveita soittaa omien ystäviensä kanssa. Huono puoli yhteissoitossa on se, että opettaja ei pysty kuuntelemaan ja opettamaan jokaista niin tarkasti kuin yksittäistunneilla. Oppilaille saattaa olla niin erilaiset tekniset valmiudet, ettei tekniikkaa kannata opettaa yhteissoittotunneilla. Tärkeää olisi valita samaan ryhmään samantasoisia soittajia, jos se on mahdollista. Esiintymistilanteissa yhdessä soittaminen vähentää jännitystä. Se voi auttaa oppilasta pääsemään irti liiasta jännittämisestä. Instrumenttiopettajan koulutuksessa ei ainakaan pakollisena ole ryhmäopetusta, mutta se olisi tarpeen.

Musiikkioppilaitosten tasosuoritusuudistus korostaa esiintymisen roolia. Esiintymiset pitävät musiikkiharrastuksen mielenkiintoa yllä, ja siksi oppilaille olisi hyvä niitä järjestää. Opettajan olisi osattava valmentaa oppilaitaan esiintymistilanteisiin, suhtautumaan virheisiin positiivisesti ja oppimaan niistä. Tasosuoritusten konsertinomaisuus tuo käytännönläheisyyttä. Oppilaille täytyisi saada myönteinen asenne esiintymistä kohtaan. Musiikin ei saisi rajoittua vain soittotuntiin ja omaan harjoitteluun. Konserteissa käyminen ja musiikin kuuntelu tekevät musiikin kokemisesta omakohtaisempaa.

Musiikkikulttuuri on muuttumassa siihen suuntaan, että musiikkityylit sekoittuvat ja sulautuvat toisiinsa, ja syntyy uusia tyyliä. Tyylien sekoittuminen vaatii opettajilta avarakatseisuutta ja tuo muusikoille uusia ilmaisukeinoja ja mahdollisuuksia. Tyylien tuntemus auttaa improvisoinnissa ja sovitusten tekemisessä. Tasosuoritusuudistuksen keskeinen ajatus on kehittyminen monipuoliseksi muusikoksi. Tämä on mielestäni hyvä päämäärä, koska monipuolisemmista taidoista on aina enemmän hyötyä. Jos taidoille on käyttöä muuallakin kuin musiikkiopistossa, se antaa musiikkiharrastukseen paremman motivaation.

Musiikkioppilaitokset ovat keskittyneet ammattimaisuuteen, mutta silti harvat oppilaista päätyvät ammattilaisiksi. Musiikin ammattiopiskelijoita on nykyään paljon, joten opetuksen olisi hyvä painottua myös musiikin mielekkääseen harrastamiseen. Tasosuoritukset eivät saisi nousta liian tärkeiksi, eivätkä ne saisi olla itsetarkoitus musiikkiopinnoissa, vaikka ne ovatkin hyviä päämääriä. Vääränlainen suorittamiseen keskittyminen vie musiikkiharrastuksesta ilon. Musiikkia harrastuksena ei pitäisi väheksyä vaan edistää sitä, koska myös tulevat ammattilaiset löytyvät harrastajien joukosta. Uusista tasosuoritusvaatimuksista ei vielä tällä hetkellä ole paljon tietoa eikä kokemusta, mutta tärkeää on seurata ja tutkia, mihin suuntaan uudistus vie musiikinopetusta. On hyvä, että tasosuoritukset ovat nyt vapaampia kuin ennen, koska siinä otetaan oppilas paremmin huomioon. Musiikkioppilaitosten arvioinnin olisi oltava monipuolista, ja siihen olisi hyvä käyttää eri keinoja. Se tekee arvioinnista todennukaista ja oikeudenmukaista.

LÄHTEET

Anttila, M. ja Juvonen, A. 2002. Kohti kolmannen vuosituhatosen musiikkikasvatusta. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino.

Harmonikansoiton kurssitutkintovaatimukset 1986. Suomen musiikkioppilaitosten liitto.

Harmonikan vapaa säestys. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005. Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry 2005. Viitattu 17.1.2009. www.musicedu.fi

Harmonikka. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005. Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry 2005. Viitattu 1.10.2008. www.musicedu.fi

Kymäläinen, H. 1994. Harmonikka taidemusiikissa. Ohjelmiston kehitys ja soittimelliset erityispiirteet. Helsinki: Hakapaino.

Kymäläinen, H. Sibelius-Akatemian harmonikansoiton lehtori. Sähköpostitiedonanto. 1.10.2008.

Lehtonen, K. 2004. Maan korvessa kulkevi... johdatus postmoderniin musiikkipedagogiikkaan. Turku: Painosalama.

Marjamäki, T. 1984. Katsaus satavuotiseen harmonikansoittoharrastukseen Suomessa. Teoksessa Suomen harmonikkainstituutin vuosikirja 1984, 52–63. Ikaalinen: Ikaalisten kirjapaino.

Plihtari, M. 2003. Uudet kurssitutkintovaatimukset huomioivat lapsen harmonikan alta. Hanuri 1, 21–22.

Räyhäntausta, P., toim. Kari, P. ja Pesonen, M.-M. 2005. Tasokasta kasvua. Trioli, 12–15.

Saira, A-M, 2007. Anna mennä vaan. Vapaan säestyksen perusteet harmonikalle. Jokioinen: AMS-production.

Tenni, J. ja Varpama, J. 2006. Vapaa säestys ja improvisointi. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Tuovila, A. 2003. Mä soitan ihan omasta ilosta. Pitkittäinen tutkimus 7–13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. Studia musica, Sibelius-Akatemia. Espoo: Otamedia.

Väyrynen, M. 1997. Mestarikurssi. Harmonikansoiton teknisiä periaatteita. Urjala: Urjalan offsetpaino.

LIITTEET

Liite 1: Haastattelukysymykset

1. Miltä uudet tasosuoritusvaatimukset ovat vaikuttaneet työssäsi? Ovatko ne muuttaneet sitä?
2. Mitä uudet vaatimukset vaativat opettajalta verrattuna entisiin? Miten ne vaikuttavat opettajien koulutukseen?
3. Onko merkitystä sillä, onko opettaja opiskellut vapaata säestystä ja improvisointia musiikkikoulusta alkaen?
4. Miksi klassisen ja aikamme musiikin opiskelu on edelleen tärkeää, vaikka sen kosketuspinta nuoriin on nykyään pieni?
5. Miksi tasosuoritusohjelmisto on hyvä soittaa ulkoa?
6. Miten voidaan taata sekä kevyen että klassisen musiikin hyvätasoinen opetus?
7. Miltä näyttää harmonikansoiton tulevaisuus? Muuttuuko soitonopetus ja miten sitä voisi kehittää?
8. Mitä muuta haluaisit sanoa?

Liite 2: Harmonikansoiton tasosuoritusvaatimukset

SML - Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry

Harmonikka

Tasosuoritusten sisällöt
ja arvioinnin perusteet
2005

www.musicedu.fi

SML - Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry

Harmonikka

Tasosuoritusten sisällöt
ja arvioinnin perusteet
2005

www.musicedu.fi

HARMONIKANSOITON TASOSUORITUSTEN SISÄLLÖT JA ARVIOINNIN PERUSTEET

Suomen musiikkioppilaitosten liiton perustason ja musiikkiopistotason tasosuoritusten sisällöt sekä arvioinnin perusteet on laadittu Opetushallituksen laatimien taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden hengessä.

Uudet sisällöt tuovat oppilaalle entistä enemmän vapautta ja opettajalle vastuuta ohjelmiston suhteen. Tärkeintä on soittoinnostuksen herättäminen ja hyvän musiikkisuhteen ylläpitäminen.

Tasosuoritusten sisällöt

Tasosuoritusten tulee rohkaista oppilasta oman musiikillisen identiteetin etsimiseen. Opettaja ja oppilas suunnittelevat tasosuoritukset yhdessä.

Ohjelman tulee noudattaa keskimäärin kyseisen tason sisältösuosituksia. Suoritukseen voidaan sisällyttää ylempien tasojen ohjelmistoa edellyttäen, että oppilaalla on siihen vaadittavat tiedot ja taidot.

Ohjelman pitkäjänteisellä harjoittelemisella ja viimeistelyllä pyritään kehittämään oppilaan varmuutta ja ilmaisukykyä. Suorituksesta saatu kokemus sekä lautakunnan kannustava ja rakentava palaute auttavat oppilasta asettamaan itselleen uusia tavoitteita.

Yhteismusisointi on oleellinen osa opiskelua ja esimerkiksi kamarimusiikin muodossa se voi muodostaa osan tasosuorituksen ohjelmasta. Yhteismusisointi voi pitää sisällään eri tyylejä, esimerkiksi kansanmusiikkia ja/tai jazzmusiikkia.

Tasosuoritus

Tasosuoritus koostuu ohjelmistoon sisältyvistä sävellyksistä ja asteikko- ja prima vista -soitosta sekä etydistä (etydeistä) tai etydinomaisesta teoksesta (teoksista). Ohjelmisto-osuus suositellaan esitettäväksi konsertissa tai konsertinomaisessa tilanteessa.

Oppilaalla on lisäksi mahdollisuus esittää oma sävellyksensä tai improvisoida esimerkiksi annetusta teemasta, aiheesta, motiivista tai sointupohjasta.

Asteikot

Asteikkoja soitetaan oppilaitoksessa sovittavien ainekohtaisten käytänteiden mukaan siten, että ne tukevat oppilaan kehittymistä ja huomioivat instrumentin erityispiirteet. Kaikki asteikot tulee soittaa viimeistään musiikkiopistotason aikana.

Asteikkosoiton nopeutta ei määritellä. Asteikoilla ja murtosoinnuilla pyritään kehittämään instrumentin hallintaa kaikilla osa-alueilla, soittotekniikan notkeutta ja sujuvuutta sekä keskeisten musiikin rakennusainesten havaitsemista ja hallintaa soitettavassa ohjelmistossa.

Oppilaitos päättää sen, kuinka aikaisin oppilaalle annetaan tiedoksi ne asteikot, jotka hänen tulee esittää. Suoritukseen valmistetut asteikot tulee merkitä suoritusohjelmaan.

Ulkoa soittaminen

Asteikot soitetaan ulkoa. Ohjelma pyritään esittämään pääsääntöisesti ulkoa. Ohjelma tai osa siitä voidaan kuitenkin esittää nuoteista, mikäli se on sävellyksen esittämisen tai instrumentin luonteen kannalta tarkoituksenmukaista.

Ohjelmisto

Teosluettelot on tarkoitettu opettajille esimerkinomaisiksi ohjelmiston suunnittelun apuvälineiksi, joita voi soveltaa. Oppilaan ohjelmiston tulee noudattaa keskimäärin kyseisen tason suosituksia. On suositeltavaa, että ohjelmistossa on aikamme musiikkia. Yksi teos voi olla vain kerran oppilaan teosluettelossa.

Harjoitettavan ohjelmiston sekä tasosuorituksen ohjelman tulee koostua erityyppisistä, eri säveltäjien sävellyksistä. Ohjelmiston tulee olla riittävän laaja, esimerkiksi noin kolminkertainen tasosuorituksen ohjelmaan nähden.

Teosluettelot löytyvät Suomen musiikkioppilaitosten liiton kotisivuilta osoitteesta www.musicedu.fi.

ARVIOINTI

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista ja auttaa oppilasta asettamaan tavoitteita ja saavuttamaan niitä. Monipuoliseen, jatkuvaan arviointiin sisältyy kannustavia ja rakentavia palautteen antamisen tapoja sekä ohjausta itsearviointiin.

Arvosana-asteikko

- Erinomainen 5
- Kiitettävä 4
- Hyvä 3
- Tyydyttävä 2
- Hyväksytty 1
- Uusittava

Päättösuoritukset arvioidaan asteikolla 1-5 / uusittava. Halutessaan oppilaitos voi käyttää oppilaitoskohtaisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti myös tarkempaa pisteytystä 1-25 / uusittava (erinomainen 21 - 25, kiitettävä 16 - 20, hyvä 11 - 15, tyydyttävä 6 - 10, hyväksytty 1 - 5). Muut kuin päättösuoritukset voidaan arvioida ilman arvosanaa, jolloin tasosuoritus on joko suoritettu tai uusittava.

Päättösuoritusten arvioitsijoita tulee olla valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti vähintään kaksi. Oppilaitos voi halutessaan määritellä omassa opetussuunnitelmassaan lautakunnan kokoonpanon.

Oppilaalle annetaan suullinen palaute kaikilta lautakunnan jäseniltä tai puheenjohtajan yhteenvedo. Oppilas saa kirjallisen arvioinnin kuten Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteet edellyttävät.

Perustaso 1

YLEISET TAVOITTEET

Oppilas:

- löytää luontevan soittotavan
- oppii lukemaan helppoa nuottitekstiä
- oppii harjoittelun peruselementtejä: mm. säännöllisyyttä, monipuolisuutta ja itsenäisyyttä
- saa valmiuksia fraseeraukseen sekä teknisiin ja taiteellisiin perustaitoihin
- kykenee tuomaan esiin kappaleen luonnetta ja tunnelmaa
- saa valmiuksia uusien sävellysten oppimiseen
- saa valmiuksia ulkoa soittamiseen
- saa valmiuksia yksinkertaisten musiikillisten rakenteiden hahmottamiseen
- saa ohjausta esiintymiskäyttäytymiseen
- saa kokemusta esiintymistilanteista
- saa valmiuksia yhteismusisointiin
- rohkaistuu improvisoimaan ja säveltämään
- kiinnostuu musiikin kuuntelemisesta
- osaa pitää hyvää huolta soittimesta
- suorittaa vapaan säestyksen perustaso 1:n opinnot harmonikansoiton perustason 1 ja 2 opintojen aikana (ks. Harmonikan vapaan säestyksen sisällöt ja arvioinnin perusteet)
 - o vapaan säestyksen tavoitteena on, että oppilas hallitsee perussykkeen, osaa säestää perustehoilla (I-IV-V7) reaalisointu- ja astemerkeistä sekä tutustuu musiikin kuulonvaraiseen tuottamiseen

SISÄLTÖ

- Duuri- ja molliasteikkoja murtokolmisointuineen. Asteikkoja soitetaan oppilaitoksessa sovittavien ainekohtaisten käytänteiden mukaan siten, että ne tukevat oppilaan kehittymistä ja huomioivat instrumentin erityispiirteet.
- Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia harjoituskappaleita.
- Helppoja kappaleita, jotka edustavat eri tyylejä ja tyylikausia sekä ovat tempoiltaan ja tunnelmiltaan erilaisia.
- Suomalaista musiikkia.
- Aikamme musiikkia.
- Prima vista -soittoa.
- Yhteismusisointia.
- Oppilas tutustuu vapaan säestyksen alkeisiin. Vapaan säestyksen ohjelmistona käytetään kansan- ja lastenlauluja sekä muuta sopivaa ohjelmistoa.
- Musiikin luomista, improvisointia ja säveltämistä oppilaan ja opettajan yhdessä niin sopiessa.

SUORITUS

- Kaksi erityylistä pienimuotoista sävellystä, jotka ovat eri sävellajeissa.
- Virtuosoisin teos.
- Valmisteltuja asteikkoja murtokolmisointuineen lautakunnan valinnan mukaan.
- Helppo prima vista -tehtävä, esim. yksiääninen, yhdellä kädellä soitettava G-avaimelle kirjoitettu tehtävä.
- On suositeltavaa, että ohjelma sisältää yhteismusisointia.
- Oppilaalla on mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen.
- Tasosuoritus suositellaan arvioitavaksi sanalla suoritettu tai uusittava.

Perustaso 2

YLEISET TAVOITTEET

Oppilas:

- kehittää nuotinlukutaitoaan
- oppii edelleen harjoittelun peruselementtejä: mm. säännöllisyyttä, monipuolisuutta ja itsenäisyyttä
- saa lisää valmiuksia fraseeraukseen sekä teknisiin ja taiteellisiin perustaitoihin
- kykenee oppimaan uusia sävellyksiä
- saa lisää valmiuksia ulkoa sekä kuulonvaraisesti soittamiseen
- kykenee hahmottamaan harjoittelemiensa teosten musiikillisia rakenteita ja kokonaisuuksia
- on saanut kokemusta esiintymistilanteista
- kehittää edelleen valmiuksiaan yhteismusisointiin
- improvisoi ja säveltää omista musiikillisista lähtökohdistaan
- kuuntelee musiikkia ja tutustuu eri tyylikausien musiikkiin sekä kuuntelemalla että soittamalla
- suorittaa vapaan säestyksen perustaso 1:n opinnot harmonikansoiton perustason 1 ja 2 opintojen aikana (ks. Harmonikan vapaan säestyksen sisällöt ja arvioinnin perusteet)
 - o vapaan säestyksen tavoitteena on, että oppilas hallitsee perussykkeen, osaa säestää perusteilla (I-IV-V7) reaalisointu- ja astemerkeistä sekä tutustuu musiikin kuulonvaraiseen tuottamiseen

SISÄLTÖ

- Duuri- ja molliasteikkoja murtokolmisointuineen ja kadensseineen. Kadenssit soitetaan oktaaviasemassa. Asteikkoja soitetaan oppilaitoksessa sovittavien ainekohtaisten käytänteiden mukaan siten, että ne tukevat oppilaan kehittymistä ja huomioivat instrumentin erityispiirteet.
- Kadenssit voidaan soittaa myös säestämällä yksinkertainen melodia perussointuja (I-IV-V(7)) käyttäen. Kadenssitehtävät soitetaan reaalisointumerkeillä tai astemerkinnoilla varustetusta nuotista, jossa on myös melodia. Oppilas voi halutessaan myös soinnuttaa kappaleen itse. Melodian voi soittaa tai laulaa toinen henkilö tai oppilas itse.
- Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia harjoituskappaleita.
- Teoksia, jotka edustavat eri aikakausia, tyyliä ja muotorakenteita ja jotka ovat tempoiltaan sekä tunnelmiltaan erilaisia.
- Suomalaista musiikkia.
- Aikamme musiikkia.
- Prima vista -soittoa.
- Yhteismusisointia.
- Säestystehtäviä.
- Musiikin luomista, improvisointia ja säveltämistä oppilaan ja opettajan yhdessä niin sopiessa.

SUORITUS

- Kolme erityylistä ja eri aikakautta edustavaa sävellystä.
- Virtuosoisen teos.
- Valmisteltuja asteikkoja murtokolmisointuineen ja kadensseineen lautakunnan valinnan mukaan.
- Säestystehtävä. Tehtävässä oppilas tuottaa kolmella perussoinnulla (I-IV-V7) kappaleen perusrytmiä ilmentävän säestyksen reaalisointumerkeillä tai astemerkinnoilla varustetusta nuotista. Oppilaalle annetaan tehtävää varten pieni valmistamisaika. Opettaja tai avustaja soittaa tai laulaa melodian vasta tasosuorituksessa.
- Prima vista -tehtävä, joka vastaa vaikeustasoltaan perustaso 1:n ohjelmistoa. Tehtävä soitetaan molemmat kädet yhdessä joko standard- tai melodiabassolla.
- On suositeltavaa, että ohjelma sisältää yhteismusisointia.
- Oppilaalla on mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen.
- Tasosuoritus suositellaan arvioitavaksi arvosana-asteikolla 1 - 5 tai uusittava.

Perustaso 3

YLEISET TAVOITTEET

Oppilas:

- kykenee ylläpitämään ja harjoittamaan soittotaitoaan itsenäisesti
- saa valmiuksia elinikäiseen musiikin harrastamiseen
- kykenee soittamaan ulkoa ja kuulonvaraisesti
- kykenee hahmottamaan harjoittelemiensa teosten musiikillisia rakenteita ja kokonaisuuksia
- on saanut kokemusta esiintymistilanteista
- ottaa osaa yhteismusisointiin ja kykenee toimimaan ryhmän jäsenenä
- kykenee tulkitsemaan eri aikakausien musiikkia
- osaa säestää kappaleita sointumerkeistä
- improvisoi ja säveltää omista musiikillisista lähtökohdistaan
- kuuntelee musiikkia, tutustuu oman aikansa musiikkiin sekä suomalaiseen musiikkikulttuuriin ja seuraa musiikkielämän tapahtumia muun muassa tiedotusvälineiden avulla sekä mahdollisuuksien mukaan elävinä esityksinä

SISÄLTÖ

- Duuri- ja molliasteikkoja murtokolmisointuineen ja kadensseineen. Kadenssit soitetaan oktaaviasemassa. Asteikkoja soitetaan oppilaitoksessa sovittavien ainekohtaisten käytänteiden mukaan siten, että ne tukevat oppilaan kehittymistä ja huomioivat instrumentin erityispiirteet.
- Kromaattinen asteikko.
- Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia harjoituskappaleita.
- Teoksia, jotka edustavat eri aikakausia, tyylejä ja muotorakenteita ja jotka ovat tempoiltaan sekä tunnelmiltaan erilaisia.
- Suomalaista musiikkia.
- Aikamme musiikkia.
- Prima vista -soittoa.
- Yhteismusisointia.
- Säestämistä korvakuulolta ja sointumerkeistä.
- Musiikin luomista, säveltämistä, improvisointia, soinnuttamista ja transponointia oppilaan ja opettajan yhdessä niin sopiessa.

SUORITUS

- Oppilas suunnittelee yhdessä opettajansa kanssa monipuolisen konsertin, joka sisältää erityyisiä sävellyksiä eri aikakausilta.
- On suositeltavaa, että tasosuoritus sisältää aikamme musiikkia.
- Yhden sävellyksistä tulee olla polyfoninen tai muu barokkityylinen teos.
- Yhden sävellyksistä tulee olla sarjamuotoinen tai variaatioteos.
- Virtuosoisen teos.
- Valmisteltuja asteikkoja murtokolmisointuineen ja kadensseineen lautakunnan valinnan mukaan.
- Prima vista -tehtävä, joka on kaksiääninen ja vastaa vaikeustasoltaan perustaso 2:n ohjelmistoa. Lisäksi soitetaan homofoninen prima vista -tehtävä (esim. jenka tai polkka).
- Oppilas antaa lisäksi näytteen paljetremolon soittotaidosta.
- On suositeltavaa, että ohjelma sisältää yhteismusisointia.
- Oppilaalla on mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen.

Musiikkiopistotaso

YLEISET TAVOITTEET

Oppilas:

- saa valmiuksia jatko-opintoihin sekä elinikäiseen musiikin harrastamiseen
- saa valmiuksia teosten itsenäiseen harjoittamiseen
- kykenee hyödyntämään musiikin perusteissa opittuja tietoja ja taitoja soitossaan
- tutustuu aikamme musiikin soittotekniikoihin ja notaatioon
- kykenee soittamaan ulkoa
- kykenee hahmottamaan musiikillisia kokonaisuuksia
- saa kokemuksia esiintymistilaisuuksista
- ottaa osaa yhteismusisointiin
- kykenee tulkitsemaan eri aikakausien musiikkia
- kuuntelee konserttiesityksiä ja äänitteitä
- tutustuu oman aikansa musiikkiin ja suomalaiseen musiikkikulttuuriin ja seuraa musiikkielämän tapahtumia muun muassa tiedotusvälineiden avulla sekä mahdollisuuksien mukaan elävinä esityksinä
- kehittää sävellys- ja improvisointitaitojaan

SISÄLTÖ

- Duuri- ja molliasteikot murtokolmisointuineen ja kadensseineen. Asteikkoja soitetaan oppilaitoksessa sovittavien ainekohtaisten käytänteiden mukaan siten, että ne tukevat oppilaan kehittymistä ja huomioivat instrumentin erityispiirteet.
- Kromaattinen asteikko.
- Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia harjoituskappaleita.
- Teoksia, jotka edustavat eri aikakausia, tyylejä ja muotorakenteita ja jotka ovat tempoiltaan sekä tunnelmiltaan erilaisia.
- Suomalaista musiikkia.
- Aikamme musiikkia.
- Prima vista -soittoa.
- Yhteismusisointia erilaisissa kokoonpanoissa.
- Säestämistä korvakuulolta ja sointumerkeistä.
- Musiikin luomista, säveltämistä, improvisointia, soinnuttamista ja transponointia mahdollisuuksien mukaan.

SUORITUS

- Oppilas suunnittelee yhdessä opettajansa kanssa monipuolisen konsertin, joka sisältää erityyylisiä sävellyksiä eri aikakausilta.
- On suositeltavaa, että suoritus sisältää aikamme musiikkia.
- Yhden sävellyksistä tulee olla polyfoninen tai muu barokkityylinen sävellys.
- Yhden sävellyksistä tulee olla sarjamuotoinen sävellys.
- Virtuosoosinen teos.
- Asteikkoja murtokolmisointuineen ja kadensseineen lautakunnan valinnan mukaan.
- Prima vista -tehtävä, joka on polyfoninen ja vastaa vaikeustasoltaan perustaso 3:n ohjelmistoa. Lisäksi soitetaan homofoninen prima vista -tehtävä (esim. polkka).
- On suositeltavaa, että ohjelma sisältää yhteismusisointia.
- Oppilaalla on mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen.

Ohjelma pyritään rakentamaan sellaiseksi, että se tuo monipuolisesti esiin oppilaan persoonallisia piirteitä.

ARVIOINTIPERUSTEET

HARMONIKANSOITON ARVIOINTIA TEHTÄESSÄ KIINNITETÄÄN HUOMIOTA SEURAAVIEN TEKNISTEN, TULKINNALLISTEN JA TAITEELLISTEN ASIOIDEN HALLINTAAN:

- Soittoasento
- Esitysmerkkien ja yksityiskohtien huomioonottaminen
- Perusornamentit
- Dynamiikka ja nyanssit
- Rekisterien hallinta
- Paljetekniikka
- Rytmi
- Tempon valinta ja hallinta
- Äänen laatu ja sävyt
- Artikulaatio
- Fraseeraus ja musiikin muotoilu
- Musiikin muodot
- Tunnelma
- Esiintymistaito
- Yhteismusisointitaidot
- Persoonallisuus soitossa

Oppilasta ohjataan myös itsearviointiin, jossa keskitytään mm. seuraaviin seikkoihin:

- tunteiden hallinta suoritustilanteessa
- kurssin koettu suoritustaso suhteessa harjoitusprosessiin ja omiin odotuksiin
- mahdolliset kehityskohteet työskentelyssä (harjoittelu, soittotunnit) seuraaviin tehtäviin valmistauduttaessa